

श Comm.) mit Lañkā R. 7,6,50. प्रवृत्ता° Mārk. 106,5. गर्भ° R. 4, 47, 3. Elend, Unglück R. 6,23,26. Buāg. P. 4, 12, 4. 7,2,47. — e) Verkehrtheit, perversitas: विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वातो वैरिसंश्रिते। ज्ञायते तीणभाग्यानां को नाम न विपर्ययः ॥ Rāga-Tar. 8,1259. अयुक्तो ऽयं कुलस्यास्य विपर्ययः R. ed. Bomb. 1,21,2. Buāg. P. 4,6,45. 7,13,25. कृत्वा विपर्ययम् Kathās. 62,203. प्रज्ञा° R. 5,31,6. बुद्धि° Kathās. 61,151. मति° Rāga-Tar. 2,45. कर्म° ein verkehrtes Thun Spr. 1593. — f) das Wechseln der Ansicht, das in Widerspruch Gerathen mit sich selbst R. 2,34,48. विचारस्यान्यथाभावः संदेहात् विपर्ययः Sāh. D. 436. 434. Beispiel: मत्वा लोकमदातारं संतोषे येः कृता मतिः। त्वयि राजानि ते राजान तथा व्यत्रसायिनः ॥ 179,9,10. — g) eine verkehrte Ansicht, — falsche Auffassung, Irrthum: सीमाज्ञाने नृणां वीक्ष्य नित्यं लोकं विपर्ययम् M. 8, 249. Kap. 1,36. विपर्ययो मिथ्याज्ञानमतद्रूपप्रतिष्ठम् Jogas. 1,8. Tarkas. 52. अतस्मिंस्तदुद्दिष्टविपर्ययः Sarvadarśanas. 166,16. Vedāntas. (Allah.) No. 142. Buāg. P. 3,7,10. 4,14,29. 7,12,10. अविपर्ययात् ohne Irrthum, ganz sicher, ohne allen Zweifel Sāmkhjak. 64. विपर्ययः संशयो ऽविपर्ययादसंशयात् Comm. — h) das Vermeiden, Entgehen (= परिहार Comm.): शूलस्य R. 7,63,31. — i) das Wahren, Dauern (?): पावन्मोहविपर्ययात् R. 6,21,35. — k) Bez. gewisser Formen des Wechselfiebers Wise 232. Suçr. 2,404,4.

विपर्यस्त adj. umgestellt, verkehrt Ind. St. 8,319. 10,420. entgegengesetzt, mit abl. Sāmkhjak. 23. Andere Belege s. u. 2. अस् mit विपरि.

विपर्याण (2. वि + प°) adj. entsattelt Kathās. 94,17. विपर्याणीकृत् entsatteln: °कृत् 81,20.

विपर्याय m. = विपर्यय Gegenheil Bhār. zu AK. 3,3,33 und Kulā-kārikārikā im ÇKDr.

विपर्यास (von 2. अस् mit विपरि) m. = विपर्यय AK. 3,3,33. H. 1501. Halāj. 4,44. = प्रपञ्च AK. 3,4,5,29. 1) das Umwerfen: eines Wagens Gobh. 2,4,3. Pār. Grū. 1,10. — 2) Umstellung, Versetzung an einen andern Ort: मेरेः MBh. 7,8899. — 3) Ablauf: युगस्य MBh. 7,424. — 4) Vertauschung, Verkehrung, Wechsel; umgekehrtes Verhältniss, Gegenheil: कर्म° Çākh. Çr. 5,10,13. ऋचाम् 13,1,6. Åçv. Çr. 1,12,31. 4, 8,11. Kātj. Çr. 5,8,17. 9,3,11. 19,1,17. ऋतुमात्म्य° Suçr. 1,233,2. P. 2,3,36. Vārtt. S. H. 69. Ind. St. 10,421. विपर्यासे प्राप् MBh. 3,13233. विपर्यासे यतो घनविरलभावः त्रितिरुहम् Uttarak. 35,12 (47,6). दशा° 73,5 (96,15). न च कुर्याद्विपर्यासे वासतोः Mārk. P. 34,54. Kathās. 20,79. नाम° MBh. 3,13486. शीतोत्त° Varāh. Bhū. S. 46,39. 97,4. Hariv. 1431. रूपस्य R. 7,2,22. घर्षवृद्धिः नपाद्रास उदग्गते। दत्तिण्येता विपर्यासः das umgekehrte Verhältniss Weber, Göt. 29. Sāmkhjak. 19,43. Varāh. Bhū. S. 41,13. पाद° Kathās. 98,34. आत्म° (= अन्यथाभाव Comm.) Buāg. P. 7,2,23. करोत्येता विपर्यासम् er thut das Gegenheil davon 7, 41,13,18. स्त्रीपुंसयोर्विपर्यासचेष्टितम् Sāh. D. 507. स्तुति° so v. a. Tadel Rāga-Tar. 4,633. — 5) ein Umschlagen zum Schlimmern, schlimme Wendung: भाग° (wohl भाग्य° zu lesen; vgl. u. विपर्यय 2) d) MBh. 7, 1352. — 6) Unglücksfall so v. a. Tod (= देहविषाग Comm.) R. 7,108, 9. — 7) Verkehrtheit Rāga-Tar. 4,635. मति° eine falsche —, irrige Meinung, Irrthum 3,42. Pañkat. 129,5. — 7) eine im Geiste vorgehende Verwechslung: मुखदुःख° Spr. 8242. eine verkehrte Ansicht, — falsche

VI. Theil.

Auffassung, Irrthum Buāhāpar. 126. Buāg. P. 3,26,30. — विपर्यासम् absol. s. u. 2. अस् mit विपरि.

विपर्व (2. वि + पर्वन्) adj. gelenklos d. i. ohne verwundbare Stelle RV. 1,187,1. erklärt durch विपर्वन् Nir. 9,25.

विपल (2. वि + पल) ein best. Zeitmaass, ein best. Theil eines Pala Siddhāntaśir. 4,8.

विपलायिन् (von पलाय् mit वि) adj. fliehend Spr. 4490.

विपलाश (2. वि + प°) adj. blattlos, der Blütenblätter beraubt: अम्बुज Hariv. 4772.

विपवन (2. वि + प°) adj. (f. अ) windlos: संध्या Varāh. Bhū. S. 30,7.

विपव्य (von 1. पू mit वि) adj. vollständig zu läutern, — reinigen P. 3,1,117. Schol. — Vgl. विपू.

विपशु (2. वि + पशु) adj. des Viehes beraubt Varāh. Bhū. S. 19,7.

विपश्चि adj. = विपश्चित् TBr. 3,12,2,4.

विपश्चित् (विपस् + 2. चित्) 1) adj. begeistert, seherisch; überh. sinnig, weise, klug, verständig, seine Sache kennend AK. 2,7,4. H. 342. Halāj. 2,177. विपश्चि अर्थो विपश्चितो ऽति व्यः RV. 8,34,9. धीरांसो हि ष्ठा कव्यो विपश्चितः 4,36,7. चि तर्त्यसे विपश्चितो ऽर्षो विषो जनीनाम् 8,1,4. 3,3. 43,19. 1,164,36. 5,81,1. वाचम् 9,64,25. 16,8. 10,177,1. ब्रह्मैन्द्रियात्तपसा विपश्चित् AV. 8,9,3. Çat. Br. 3,5,2,12. 11,3,5,7. (अग्निः) पिता यज्ञानामसुरो विपश्चितोम् RV. 3,3,4. विपश्चितं पितरं वक्त्रानाम् 26,9. 27,2. Mitra-Varuṇa 5,63,7. Indra 1,4,4. 8,13,10. 87,1. Soma 9,12,3. 22,3. 33,1. 86,36. 96,22. 101,12. die Sonne AV. 13,2,4. यत्रैतन्निभिर्यसे भ्रात्रमानो विपश्चितो VS. 4,32. die Seele Kathop. 2,18. — सर्वेषां तु विशिष्टेन ब्राह्मणेन विपश्चिता। मन्त्रपेत्तरमं मन्त्रं राजा M. 7, 58,81. Bhag. 2,60. R. 2,21,31. R. Gorr. 2,78,6. 3,30,11. 6,20,7. Ragh. 3,29. Spr. 947 (II). 1100. 1150. 1351. 2122. 4683. 5339. 5347. Varāh. Bhū. S. 5,17. 43,49. 36,30. Buāg. P. 4,18,23. 2,10,35. 4,24,68. 5,1,18. 5,7. 6,3,9. Mārk. P. 13,11. Sarvadarśanas. 58,1. 129,10. सेवा° erfahren in Kām. Nitis. 3,57. अ° Kauç. 73. Bhag. 2,42. — 2) m. N. pr. a) des Indra unter Manu Svārokiṣha VP. 260. Mārk. P. 67,3. Verz. d. Oxf. H. 83,a,3. — b) eines Buddha Lalit. ed. Calc. 5,22. fehlerhaft für विपश्यन्.

विपश्चित adj. = विपश्चित् Hariv. 6194.

विपश्यन् (von 1. पश् mit वि) n. bei den Buddhisten richtiges Erkennen u. s. w. Wassiljew 141. 144. 172. 234. 319. Hier und da fälschlich वैपश्यन् geschrieben.

विपश्यन् (wie eben) m. N. pr. eines Buddha H. 236. Wilson, Sel. Works I, 290. II, 3. 8. 13. fg. 22. Burn. Intr. 222. 317. Lot. de la b. I. 503. Wassiljew 187. — Vgl. विपश्चित 2) b).

विपस् (von 1. विप्) n. Erregung, Begeisterung in विपश्चित् und विषोधा. विषोमुल (2. वि + पी°) adj. (f. अ) frei von Staub MBh. 3,13597 (°पांमुला ed. Calc.).

विपाक (von 1. पच् mit वि) 1) adj. reif: साति RV. 1,168,7. — 2) m. a) das Kochen, = पचन Med. k. 158. — b) das Reifen, Fruchttragen, insbes. das Heranreifen der Frucht der Werke; die Folgen; = परिणाम Triak. 3,3,43. H. an. 3,99. = कर्मणो विसद्वकफलम् Med. = भवितव्यता Halāj. 1,126. फलस्य Kir. 4,26. Varāh. Bhū. S. 46,30. Bhū. 8,